



دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

گروه الهیات

عنوان پایان نامه:

حکم فقهی پرداخت هزینه مسابقات ورزشی توسط دولت

سکینه نوری

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر قاسم جعفری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر حسن مبینی

تابستان ۱۳۹۲

بازگشت



دانشگاه پیام نور
دانشکده علوم انسانی

مرکز بهشهر

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

گروه الهیات

عنوان پایان نامه:

پرداخت هزینه مسابقات ورزشی توسط دولت

سکینه نوری

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر قاسم جعفری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر حسن مبینی

تابستان ۱۳۹۲

(پیوست ۶) گواهی اصالت، نشر و حقوق مادی و معنوی اثر

اینجانب **سکینه نوری** دانشجوی ورودی سال مقطع کارشناسی ارشد رشته **فقه و مبانی حقوق اسلامی** گواهی می‌نمایم چنانچه در پایان نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته‌ام با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم منع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده‌ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می‌دانم و جوابگوی آن خواهم بود.

دانشجو تأیید می‌نماید که مطالب مندرج در این پایان نامه نتیجه تحقیقات خودش می‌باشد و در صورت استفاده از نتایج دیگران مرجع آن را ذکر نموده است.

نام و نام خانوادگی دانشجو

تاریخ و امضاء

اینجانب **سکینه نوری** دانشجوی ورودی سال مقطع کارشناسی ارشد رشته **فقه و مبانی حقوق اسلامی** گواهی می‌نمایم چنانچه براساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب، و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب، و ... و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

نام و نام خانوادگی دانشجو

تاریخ و امضاء

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می‌باشد.

تیر ماه ۱۳۹۲

ب

تقدیم به:

تقدیم به پدر و مادر عزیزم که در تمام مراحل تحصیل پشتیبان و یاور من بودند.

سپاس گذاری و تقدیر:

سپاس و ستایش پروردگاری را که مرا در طریق تعلیم و تربیت یاری نمود و مرا یاری کرد تا پایان بیاورم فصلی از فصلهای زندگی را؛ و مستند سازم گوشه‌ای از تلاش چندین ساله‌ام را و منت دارم کسانی را که یاور من بودند در این فصل زندگی.

و سپاس بی پایان از فهیم فرزانه، استاد راهنمای گرامی‌ام جناب آقای دکتر قاسم جعفری که حمایت‌هایش راهگشایم بود و سپاس از خوب خردمند جناب آقای دکتر حسن مبینی استاد مشاور محترم، امیدوارم در تمام مراحل کار، تلاش و زندگی سربلند و پیروز باشند.

چکیده

پرداخت هزینه مسابقات ورزشی توسط دولت در چهار محور مورد بررسی قرار گرفته است. در بررسی هزینه مسابقات ورزشی قهرمانی و حرفه‌ای توسط دولت، مبنای استدلال قاعده «اهم و مهم» می‌باشد که براساس آن ثابت شده دولت می‌تواند مطابق اختیارات قانونی و در نظر گرفتن مصالح کشور و جامعه و رعایت اهم و مهم و توجه به اولویت‌ها، در این زمینه هزینه نماید.

در بررسی هزینه مسابقات ورزشی خطرناک توسط دولت بر مبنای قاعده «لاضرر» تبیین شده است، این گونه ورزشها شرعاً حلال و جایز نخواهد بود و به تناسب آن تمام مقدمات مربوط به آن نیز از جمله هزینه‌ی دولت در این زمینه، جایز نخواهد بود و بعد به عنوان تخصیصی بر این حکم ثابت شده، چنانچه همین ورزشها دارای جنبه‌ی خطری معتدبه نبوده و عرف آن را ضرر و زیان به حساب نیاورد و دارای فایده عقلایی باشد، در نتیجه این ورزشها جایز و حلال و سرمایه گذاری در آن نیز جایز، و شاید بتوان گفت لازم و ضروری خواهد بود.

در بررسی هزینه ورزشهای همگانی توسط دولت بر مبنای دو قاعده مصلحت و مقدمه واجب تبیین شده از آنجا که این فعالیت‌ها باعث تحرک و پویایی و شادابی و نشاط جامعه و زمینه‌ای برای بسیج همگانی جهت دفاع از کیان اسلام در زمینه‌های نظامی، سیاسی و اجتماعی و بهداشتی و... خواهد بود دولت می‌تواند در این ورزشها به خصوص در آن انواعی که جنبه‌ی رزمی و دفاعی دارند سرمایه گذاری نماید.

در بررسی هزینه دولت در بخش جوایز مسابقات نیز می‌توان گفت دولت می‌تواند جهت ترغیب و تشویق جامعه به سوی تحرک و پویایی با توجه به فواید عقلایی این ورزشها و مصالحی که در برمی‌گیرند، جوایزی را از باب عقد جعاله و یا چنانچه برخی از این ورزشها به دلیل دارا بودن جنبه‌ی رزمی و دفاعی از مصادیق سبق و رمایه به شمار آیند- با توجه به گسترش مصادیق سبق و رمایه- در قالب عقد سباقی در نظر گیرد.

کلید واژه‌ها: هزینه دولت، ورزشهای قهرمانی و حرفه‌ای، ورزش همگانی، ورزشهای خطرناک، جوایز مسابقات.

فهرست مطالب

عنوان صفحه

فصل اول: کلیات

پیشگفتار.....	۲
مقدمه.....	۳
۱-۱ بیان مسئله	۴
۲-۱ اهمیت و ضرورت بحث	۵
۳-۱ سوال های تحقیق	۵
۴-۱ فرضیه ها	۵
۵-۱ پیشینه تحقیق	۶
۶-۱ هدف ها	۶
۷-۱ روش تحقیق و جامعه آماری	۷
۸-۱ تعاریف.....	۷
۱-۸-۱ تعریف ورزش	۷
۲-۸-۱ تعریف مسابقه.....	۱۰
۹-۱ سیر تاریخی تحول ورزش.....	۱۱
۱-۹-۱ سیر تاریخی تحول ورزش در ایران.....	۱۱
۲-۹-۱ سیر تاریخی تحول ورزش در جهان.....	۱۵
۱۰-۱ بررسی آثار متقابل ورزش و سایر مقوله‌ها.....	۱۸
۱-۱۰-۱ ورزش و اقتصاد.....	۲۰

۲۵	۱۰-۲ ورزش و نهاد تعلیم و تربیت
۲۶	۱۰-۳ ورزش و اخلاق
۳۱	۱۰-۴ ورزش و فرهنگ
۳۴	۱۰-۵ ورزش و سیاست
۳۷	۱۱-۱ نتیجه

فصل دوم : هزینه دولت در ورزشهای قهرمانی و حرفه ای

۳۹	۲-۱ تبیین مسئله براساس قاعده «اهم و مهم»
۳۹	۲-۱-۱ قاعده «اهم و مهم»
۳۹	«اهم و مهم»
۳۹	متزاحم
۴۰	صورت های تزاحم
۴۰	مرحجات باب تزاحم
۴۱	۲-۱-۲ بررسی تطبیقی بحث در مسابقات ورزشی قهرمانی و حرفه ای
۴۱	۱- هر گاه امر دائر میان دو مصلحت باشد
۴۴	۲- هر گاه امر دائر میان مصلحت و مفسده باشد
۴۵	الف- مسابقه‌ی ورزشی مصداق مصلحت
۴۶	ب- مسابقه‌ی ورزشی مصداق مفسده
۴۶	نتیجه
۴۷	۲-۱-۳ حکم فقهی پرداخت هزینه مسابقات ورزشی به عنوان یکی از مشاغل

- ۲-۲ سرمایه گذاری دولت در بخش ورزشهای قهرمانی و حرفه‌ای با توجه به اهداف..... ۵۰
- ۲-۲-۱ تبیین براساس اصول و قواعد مورد تاکید..... ۵۰
- قاعده وجوب تعظیم شعائر ۵۰
- قاعده دعوت ۵۲
- قاعده تعاون بر برّ و تقوا ۵۶
- قاعده نفی سبیل ۵۸
- قاعده صلح ۶۵
- ۲-۳ نتیجه ۶۶

فصل سوم: هزینه دولت در بخش ورزشهای خطرناک (بوکس، جودو، کاراته و...)

- ۳-۱ استدلال براساس قاعده «لاضرر و لاضرار»..... ۶۸
- ۳-۱-۱ مفهوم ضرر و ضرار ۶۸
- ۳-۱-۲ مفهوم قاعده‌ی لاضرر ۶۹
- ۳-۱-۳ اصل در مسابقات ورزشی ۷۱
- ۳-۱-۴ تطبیق بحث در مسابقات ورزشی خطرناک ۷۲
- ۳-۱-۵ حکم فقهی پرداخت هزینه جوایز مسابقات ورزشی خطرناک توسط دولت ۷۵
- ۳-۱-۶ تخصیصی بر احکام فقهی فوق ۷۵
- ۳-۱-۷ فتاوی فقها درباره‌ی ورزشهای خطرناک ۸۱
- ۳-۲ نتیجه ۸۲

فصل چهارم: هزینه دولت در بخش ورزشهای همگانی

مقدمه.....	۸۴
تعریف ورزش همگانی.....	۸۴
منظور از سرمایه گذاری‌های دولت در بخش ورزش‌های همگانی.....	۸۴
روش بحث و نتیجه گیری.....	۸۴
جایگاه ورزش همگانی در نگاه عقلا و اندیشمندان.....	۸۵
۱-۴ مبنای فقهی پرداخت هزینه ورزش‌های همگانی توسط دولت.....	۸۶
۱-۱-۴ بررسی و تبیین براساس اهداف عقلایی.....	۸۶
۱- تحقق اصول اعتقادی نظام و معنویت دینی در دو حیطة سلامتی جان و سلامتی روان ..	۸۶
۲- پاسداری از اصل کرامت انسان در سایه عدالت.....	۹۲
۳- پرورش نسلی ورزشکار و سالم و پایبند به مبانی اخلاقی اسلام.....	۹۳
۲-۱-۴ تبیین براساس آراء و نظرات.....	۹۸
۳-۱-۴ استناد به آیات و روایات.....	۱۰۰
۲-۴ استنتاج از بحث در قالب قواعد فقهی مورد تاکید.....	۱۰۴
۱- قاعده مصلحت.....	۱۰۴
۲- قاعده مقدمه واجب.....	۱۰۴
۳-۴ ضرورت و اولویت در سرمایه گذاری برای ورزش‌های مورد تأکید.....	۱۰۶
تیراندازی.....	۱۰۵

شنا	۱۰۶
اسب سواری	۱۰۸
ورزشهای رزمی	۱۰۸
پیاده روی، دومیدانی، کوهنوردی و ...	۱۰۹
۴-۴ نتیجه	۱۱۱

فصل پنجم: هزینه دولت در بخش جوایز مسابقات ورزشی

قرآن و جایزه	۱۱۳
انواع و اقسام مسابقات ورزشی	۱۱۳
نقش جوایز در مسابقات ورزشی	۱۱۴
۱-۵ اجرای مسابقات ورزشی در صورتی که جایزه از طرف امام یا دولت (بیت المال) باشد	۱۱۶
۱-۵-۱ هزینه دولت برای مسابقات ورزشی از باب «جعل»	۱۱۶
جعل	۱۱۶
تطبیق بحث در مسابقات ورزشی	۱۱۸
نتیجه	۱۱۹
- ادله اباحه مسابقه به عنوان شکل و هیأتی از افعال	۱۲۰
- ادله اباحه امور ورزشی یا به تعبیر فقهی «لهو و لعب»	۱۲۱
مبنای حرمت و عدم جواز امور ورزشی	۱۲۳
۲-۱-۵ پرداخت هزینه های جوایز مسابقات ورزشی توسط دولت در قالب عقد سباقی	۱۲۵
ثبوت یا گسترش مصادیق سبق و رمایه	۱۲۵

بیان کیفیت چگونگی گسترش مصادیق سبق و رمایه	۱۲۸
۱- براساس پاسخ محمد جواد مغنیه در کتاب «فقه الامام جعفر الصادق».....	۱۲۸
۲- براساس فهم اجتماعی نصوص.....	۱۲۹
۲-۵ نتیجه	۱۳۳
استناد به یک واقعت تاریخی.....	۱۳۵
حدیث ورزشی فتح فاو.....	۱۳۵
نتیجه گیری کلی.....	۱۳۷
منابع و مأخذ.....	۱۳۹
پیوست ها	۱۴۸
چکیده انگلیسی.....	۱۶۲

فصل اول

کلیات

پیشگفتار

لزوم گسترش مباحث فقهی: بحث‌های فقهی ما امروز باید گسترش یابد، و در مورد مباحث موضوعی، ما به تحقیقات جدیدی به طور افقی و عمودی، هر دو نیازمندیم. زیرا روش موضوعی از واقعیات زندگی شروع می‌گردد و سرانجام به احکام شرعی منتهی می‌شود، و این روش معمول علماء و فقهای ما بوده، پیوسته مباحث خود را از واقعیات زندگی مردم گرفته و به داوری شریعت عرضه کرده‌اند، درست واقعیات‌های زندگی به صورت معاملات روزمره مانند جعاله و مضاربه روی آنها عکس‌العمل می‌گذاشته تا حکم آن را از مأخذ شرعی استنباط کنند. البته روش موضوعی فقه احتیاج به گسترش افقی دارد، زیرا ابعاد زندگی انسان با گذشت زمان و پیچیدگی تمدن، رو به فزونی نهاده، لازم است پژوهش‌های موضوعی فقهی نیز همراه با گسترش نیازهای زندگی، آن را تعقیب کند و به مسائل خود در این زمینه گسترش دهد.

فقه امروز باید همانگونه که در دست آن دانشمندان گذشته عمل می‌شد، یعنی هر چه در زندگیشان پدید می‌آمد، فقه روی آن عکس‌العمل نشان می‌داد تا حکمش را از دین استخراج کند، در دست دانشمندان زمان ما نیز باید بطور افقی مسائل روزمره را مورد تحقیق و بررسی قرار داده حکم آن را از اصول کلی اسلام استنباط کرد تا از لحاظ افقی نیز گسترش لازم را پیدا کند.

اما از لحاظ عمودی نیز باید همین روش موضوعی در فقه مورد تعقیب واقع شود تا دامنه تحقیقات فقهی نفوذ و گسترش پیدا کند. یعنی باید بیشتر در ژرفای مسائل فقهی فرورفته، بطور عمودی کار شود تا نظریه‌های اساسی در فقه کشف گردد. باید بناهای بلندی بر بنیادهای فقهی بنا شود، و به تفصیل قوانین پیاده گردد، باید در خلاف این قانون‌هایی که وضع می‌شود دید اسلام در آنها منعکس گردد، زیرا ما می‌دانیم هر مجموعه‌ای از این قوانین اسلامی در هر یک از ابواب زندگی به نظریه‌های اساسی مربوط است. اینها تنوع ادبیات نیست، بلکه باید به عنوان ضرورت از آنها یاد کرد و تا آنجا که در خور قدرت بشری است باید این اسرار را کشف نمود (صدر، ۱۳۸۰: ۳۷-۳۹).

مقدمه

ورزش و مسابقات ورزشی در جامعه امروزی به یکی از پدیده‌های با اهمیت در زندگی بشر تبدیل شده است و تمام جنبه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و بهداشتی بشر را تحت الشعاع خود قرار داده و به عنوان یکی از مسائل مطرح و مهم برای دولت‌ها قرار گرفته، به گونه‌ای که خبر از موجودیت دولت‌ها و ملت‌ها می‌دهد؛ با توجه به این جایگاه و ارزش‌ها است که باید بررسی نمود در جامعه اسلامی با توجه به اهمیتی که دین و شریعت اسلام برای ورزش سالم و مفید قائل است؛ مبنای شرعی و فقهی برای برنامه ریزی و سرمایه گذاری دولت اسلامی در جهت ورزش و مسابقات ورزشی چیست؟! آیا حالتی وجود دارد که براساس آن هزینه از بیت المال (هزینه دولت) برای ورزش و مسابقه ورزشی حرام و نادرست باشد؟!

در بررسی این پرسش‌ها و ابهامات عوامل و اصول و قواعد فقهی خاصی مبنای استدلال قرار خواهد گرفت که مطالعه این پایان نامه جوابگوی ضمنی این پرسشها و مانند آن خواهد بود.

۱-۱ بیان مسئله :

ورزش به عنوان یکی از پدیده‌هایی است که همواره در زندگی بشر دارای اهمیت بوده و از جنبه‌های مختلف در تأمین سلامتی جسمانی، روحی و روانی، نشاط و شادابی، تحرک و پویایی و... موثر می‌باشد و با مقوله‌هایی مانند فرهنگ، سیاست، اقتصاد، اخلاق و... رابطه متقابل و دوسویه‌ای دارد، به همین دلیل جوامع مختلف از زمان‌های گذشته تاکنون همواره به این پدیده توجه خاص نشان داده‌اند، به خصوص در جوامع پیشرفته‌ی صنعتی که این پدیده در سطح مسابقاتی آن به عنوان عاملی بسیار مؤثر در تبیین موقعیت‌های سیاسی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و اجتماعی عمل نموده به همین دلیل از دیرباز دولت‌ها به این پدیده - ورزش و مسابقات ورزشی - توجه شایانی داشته‌اند به گونه‌ای که همواره شاهد حمایت‌های مختلف دولت‌ها منجمله حمایت‌های مالی از این پدیده بوده و هستیم و این نقش و جایگاه روز به روز روشن‌تر می‌شود؛ که جوامع اسلامی نیز در ارتباط با سایر جوامع از این پدیده و نقش آن در روابط سیاسی و نظامی و اجتماعی و... جدا نبوده و نیست به خصوص که اسلام به عنوان دینی کامل برای ورزش و مسابقات ورزشی اهمیت خاصی قائل می‌باشد و پیامبر گرامی اسلام به عنوان اسوه‌ی یک انسان کامل همواره مسابقات ورزشی برگزار می‌نمودند و برای این مسابقات جوایز و پاداش‌هایی نیز در نظر می‌گرفتند و نیز برای اجرای این مسابقات تمام اهتمام خود را به کار می‌گرفتند.

۱-۲ اهمیت و ضرورت بحث :

با توجه به جایگاهی که ورزش و مسابقات ورزشی در جوامع امروزی یافته‌اند و توجهی که دولتها به این پدیده نشان می‌دهند لازم و ضروری به نظر می‌رسد که بررسی نمود دولت و جامعه اسلامی باید در حمایت از این پدیده و نوع توجه به آن چه روشی را در پیش رو بگیرد و اینکه بر چه مبنایی می‌توان گفت که هزینه‌های دولت در بخش اینگونه ورزشها و مسابقات امری پسندیده می‌باشد.

۱-۳ سوال های تحقیق :

- ۱- مبنای فقهی پرداخت هزینه مسابقات ورزشی توسط دولت چیست؟
- ۲- حالت عدم جواز پرداخت هزینه های مسابقات ورزشی توسط دولت چیست؟
- ۳- آراء و نظرات علما و فقها در این باره کدام است؟
- ۴- حالت سرمایه گذاری دولت برای مسابقات ورزشی کدام است؟
- ۵- بررسی این مسئله در فقه مدون اسلامی چه جایگاهی دارد؟

۱-۴ فرضیه ها :

- ۱- دولت می‌تواند با در نظر گرفتن مصالح کشور و جامعه و با اهم و مهم کردن مسائل در زمینه مسابقات ورزشی هزینه نماید.
- ۲- چنانچه ورزش و مسابقه‌ای باعث ضرر و زیان بلیغی بوده و فاقد فایده عقلایی و مصلحت باشد سرمایه گذاری دولت در بخش آن ورزشها درست نخواهد بود.
- ۳- مراجعه به متون فقهی و حدیثی ضرورت هزینه در بخش ورزشها و مسابقات مورد تاکید را روشن می‌دارد.

۴- سرمایه گذاری در بخش ورزشهای همگانی امری لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

۱-۵ پیشینه تحقیق :

در جستجوهای که در کتب و سایت های علمی کشور به عمل آمد هیچ تحقیقی با موضوع فوق یافت نشد و اگر هم مسئله‌ای وجود داشت به صورت بسیار مختصر و کلیشه‌ای بیان شده بود و یا اینکه مستقیماً به مسئله مورد بحث اشاره‌ای نشده بود اما کتاب و منبع ارزشمندی که اینجانب را در این زمینه بسیار راهنمایی نمود کتاب «مبانی فقهی سبق و رمایه» (گرویندی در مسابقات ورزشی در مذاهب فقهی اسلام) نوشته حسن مبینی بود که با مطالعه رساله نیز می‌توان به این مسئله پی برد. لذا اینجانب از نویسنده محترم کمال تشکر و سپاس را دارم هم به عنوان نویسنده کتاب و هم به عنوان استاد مشاور.

۱-۶ هدف ها :

۱- روشنگری برای عوامل مختلف، مجریان و مدیران که بشود ضمن مبادرت به ورزش در چارچوب شریعت عمل کنند.

۲- کمک به توسعه امر ورزش مبتنی بر احکام شریعت

۳- کمک به گسترش آن دسته از ورزش‌هایی که زمینه مناسب‌تری در نشر فضائل انسانی، اخلاقی و شرعی دارند.

۴- ارائه اصول و راهکارهایی جهت نوع برنامه ریزی و سرمایه گذاری‌ها در جهت اجرای مسابقات ورزشی

۱-۷ روش تحقیق و جامعه آماری:

روش تحقیق این بود که برای انجام تحقیق حاضر ابتدا با مراجعه به سایت های علمی و پژوهش های انجام شده مسئله به صورت کلی تبیین شد و بعد از طریق مراجعه به کتابخانه و فیش برداری، سعی شد تا جایی که امکان دارد مسئله روشن شود و به لحاظ آماری به استفتائات و نظرات مراجع تقلید و ادله ی آنها استناد شد.